

Сушко Е.Ю. студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

**Лексико – стилистический анализ трактата Диогена Лаэртского
«О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов»**

В статье рассматривается лексико-стилистический анализ трактата Диогена Лаэртского «О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов» на основе I книги. Выделены характерные лингвистические и стилистические приемы, которые использует автор при построении образов.

Ключевые слова: трактат, лексические и стилистические средства, тропы, фигуры, языковой стиль, анекдот, изречение.

Sushko Kateryna, student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

**Lexical and Stylistic Features of Diogenes Laertius Treatise
“Lives and Opinions of Eminent Philosophers”**

In this article we study and analyze lexical and stylistic features of Diogenes Laertius treatise “Lives and Opinions of Eminent Philosophers”. Lexical and stylistic means which author uses for creating characters in this treatise are pointed out and analysed.

The main words: treatise, lexical and stylistic means, tropes, linguistic figures, anecdote, aphorism.

УДК 821.581 Ши Тешен

Тершовчин Р.Т., студ.,
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

**КОНЦЕПЦІЯ ВІРИ В ОПОВІДАННІ ШИ ТЕШЕНА
«ЖИТТЯ ЯК НАТЯГНУТА СТРУНА»**

Статтю присвячено аналізу поняття «віра» в оповіданні Ши Тешена «Життя як натягнута струна». Висвітлюється розуміння віри з точки зору самого письменника. Основна увага зосереджена на тому, яку роль відіграє віра у житті героїв.

Ключові слова: віра, життя, ціль, сліпці, сансьянь, цінності.

Віра виступає найважливішим механізмом індивідуального самовизначення людини в процесі її становлення. Будучи феноменом людської духовності і специфічною властивістю свідомості, вона виступає як основне джерело формування особистості, здатне трансформувати, надихати її психічну енергію. Займаючи центральне місце в системі ціннісних орієнтацій людини,

віра несе в собі величезний гуманізуючий потенціал. Тема віри в творчості Ши Тешена (史铁生) раніше не досліджувалась на пострадянському просторі, зрештою як і вся його творчість. Творча спадщина письменника посідає почесне місце в сучасній літературі Китаю. Китайці високо оцінюють його літературний талант, так як він дуже вміло висвітлював моральні проблеми з точки зору людини з обмеженими можливостями. Ця особливість і привертає нашу увагу. Розуміння поняття «віра» з точки зору письменника, як людини з обмеженими можливостями в оповіданні «Життя як натягнута струна» визначає актуальність даного дослідження.

Безумовно, витоки віри таємничі, загадкові і складні для розуміння, тому протягом століть людство цікавилось такими питаннями як: що таке віра, навіщо вона потрібна людині і яким цілям служити.

Сучасне визначення віри, подане у філософському словнику, таке: *віра* – це прийняття чогось за істину, що не потребує необхідного повного підтвердження істинності прийнятого з боку почуттів і розуму і, отже, що не може претендувати на об'єктивну значимість. Розрізняють теоретичну віру в те, що щось є, і релігійну віру. Хоча і релігійна віра, і наукова «віра» (припущення, гіпотеза) спираються на факти, в той час як остання зі своїми передумовами, що зв'язують ідеї та висновки, залишається в межах пізнаваного (природного) і законодавчого, релігійна віра переходить в царину непізнаваного (надприродного, метафізичного) і поширює свободу, яку вона приймає для світу надприродного, також і на природу [Можейко 2003, 185]. Часто, коли людина говорить «я вірю», то це найчастіше означає, що вона беззастережно приймає певні засади і положення, приєднується до тієї чи іншої системи поглядів, яких по суті своїй не розуміє або не може довести.

Ще з давніх часів люди мали свої вірування. Вони вірили в різних богів, так як людина не могла пояснити ті чи інші явища, вона вигадала богів, які, на її думку, за все несуть відповідальність. Як бачимо, людина боялась брати на себе якусь відповідальність, тому і перекладала її на богів. З самого початку існування людства існувала віра. Віра насамперед потрібна людині як допоміжний засіб, який знімає з неї частину відповідальності, полегшує її існування.

Все наше життя побудоване на вірі. На віру ми сприймаємо історію, життя і діяння інших історичних осіб, фізичні та астрономічні явища, які ми ніколи не спостерігали у своєму житті. Ми віримо в добро, любов, долю. Ми також сподіваємось, що коли ми комусь від щирого серця кажемо «я тебе люблю», він повірить нам. Позбутись віри неможливо. Одним з важливих понять є віра в долю, коли людина вірить, що «так має бути», тобто вона не піддає сумніву ті чи інші події, які трапляються в її житті, а сприймає це як

щось, що було заплановано якоюсь вищою силою. Іноді це також допомагає людям в складних життєвих ситуаціях, коли здавалось би немає виходу, людину рятує віра в те, що щось відбувається не просто так, і обов'язково за цим настане світла полоса життя.

Слід також розглянути поняття «віра» через призму китайських філософсько-релігійних вчень, а саме даосизму, оскільки в творі «Життя як натягнута струна» автор звертається саме до даоських понять. В даосизмі віра чітко не представлена, так як, наприклад, в буддизмі, де за допомогою віри в Три Дорогоцінності, можна досягнути стану просвітлення, також поняття «віра» в даосизмі немає нічого спільного з побутовими уявленнями людей про віру. Однак те, що в даосизмі відкрито не говориться про віру, не означає, що таке поняття відсутнє. Віра в даосизмі ототожнюється з вдосконалення свого духовного «я». Так як віра в побутовому розумінні є рушійною силою наших вчинків, основою існування людини, так і в даосизмі прагнення до вдосконалення виступає тою рушійною силою, яка змушує йти вперед і долати перешкоди на життєвому шляху.

Яскравим втіленням віри є сам письменник, Ши Тешен, який, ставши інвалідом у 21-річному віці, продовжував жити і творити до кінця свого життя. Він – втілення сили та мужності. Творчість Ши Тешен дотична до проблематики «літератури пошуку коренів», чії представники звернулися як до південноамериканського магічного реалізму, західного модернізму, так і до традиційної китайської естетики [Хузіятова 2011]. Велику роль у виникненні та розвитку «літератури пошуку коренів» зіграв інтерес до перекладної літератури, зокрема до роману Г. Маркеса «Сто років самотності». Письменники звернули більш пильну увагу до минулого своєї країни, у творах видно стурбованість долею народу і нації. Також він є представником покоління «чжицін» («知青» молода інтелігенція), покоління, представники якого в часи «культурної революції» були відправлені на «перевиховання» в далекі, частіше сільські райони країни. Їх молоді роки пройшли в глухих селах, в їхній творчості змальовано образ життя, побут китайської глибинки з широким використанням усної народної творчості.

Народився письменник в 1951 році в провінції Хебей. Після закінчення школи в Пекіні, був відправлений у провінцію Шаньсі на перевиховання, у зв'язку з «культурною революцією». Ставши інвалідом, повертається в Пекін, де з 1974 по 1981 роки працює на заводі, тоді й починає писати. Багато років він боровся з різними хворобами, тому все менше часу міг присвячувати творчості. У своїх творах він роздумував над питаннями життя і смерті, неповноцінності та любові, страждання і віри. Також з власного досвіду писав про нелегке життя інвалідів, особливо про духовну «інвалідність». Тема

віри йому надзвичайно близька, так як після травми, він не опустив руки, а продовжував жити, творити, бо вірив, що життя продовжується. Віра – це ліки, що зцілюють людські душі. Якщо людина вірить у щось, то і життя її постає в зовсім інших барвах.

В оповіданні «Життя як натягнута струна» («命若琴弦») дуже чітко простежується інтерес автора до мистецтва розповідати історії. У композиції розповіді помітно певний вплив традиційної оповіді. Початок розповіді неквапливий і нагадує зачин, автор докладно описує головних героїв, приділяє увагу картинам природи, важливо, що навколишній пейзаж він передає так, як його сприймають сліпі оповідачі казок. Розповідь нагадує сумну казку, чарівний мотив присутній аж до кінця історії. В оповіданні можна виокремити три пласти дослідження віри, а саме сюжетний, образний та ідейно-філософський рівні. Розглянемо як проявляється віра на сюжетному рівні.

Сліпці були оповідачами різних історій. Вони грали на *саньсяні*¹. *Переважно більшість незрячих людей, які хотіли хоч якось заробити собі на життя, ставали оповідачами казок, а гра на музичних інструментах була своєрідним акомпанементом під час розповіді. Люди такої професії все життя проводили в дорозі, вони ходили з міста в місто, з села в село, довго не затримуючись на одному місці. Старий сліпець вірив, що порвавши певну кількість струн саньсяню, зможе побачити цей світ власними очима. Мабуть, це найбільше, чого хоче незряча людина у своєму житті. Він все життя надіявся, що одного дня відкриє очі і погляне на цей світ. Кожного разу, натягуючи струну саньсяню, у серці старого сліпця жевріла надія, що колись він все-таки стане зрячим. Все його життя було в цих кількох струнах. Він свято вірив словам свого вчителя, який помираючи, сказав йому, що потрібно порвати саме тисячу струн, неодмінно одну за іншою під час виконання пісень і тільки тоді можна буде дістати рецепт ліків, який схований в саньсяні. Цей рецепт йому поклали в інструмент, коли йому було всього двадцять років. П'ятдесят років очікування заради того, щоб перед смертю поглянути на цей світ. Постає питання, чи варто воно того, людина п'ятдесят років йшла до однієї мети, з єдиною думкою в серці, щоб лише раз побачити світ, гори, стежки, річки. Життя вже майже прожите, адже у сімдесят у людини вже не та енергія, не ті життєві сили. Але всі ці роки він вкладав всю душу і всі свої сили у гру на саньсяні і робив це по-справжньому, від щирого серця. Таким чином його життя мало сенс. Старий сліпець вірив, що він успішніший за свого вчителя, бо вчитель так і помер незрячим. Він порвав лише вісімсот струн, а далі збився з рахунку, а в цій справі рахунок не менш*

¹ *Саньсянь* – триструнний щипковий музичний інструмент з довгим грифом і круглим корпусом-резонатором.

важливий. Молодий сліпець, на відміну від старого бачив світ до трьох років і аж потім втратив зір. В його пам'яті закарбувались якісь картини світу, наприклад, він знав як виглядає небо, тому коли по радіо говорили, що море синє як небо, юнак уявляв собі небо, коли казали, що в морі багато води, то він, запам'ятавши в дитинстві воду в горщику, уявляв собі велику кількість горщиків з водою. Він не дуже хотів бути оповідачем казок і неохоче грав на *саньсяні*. Йому більше до вподоби були дівчата, думки про них все частіше закрадалися в його голову. Але вчитель казав, що тільки, граючи на *саньсяні*, можна повернути зір, до того ж у старого був радіоприймач, який так захопив його увагу, що малий хлопець навіть не помітив як батько його залишив.

Старому сліпцю залишилось порвати лише декілька струн, після чого він зможе побачити гори, сонце, зірки, дороги, по яких він збивав свої ноги так багато років. Коли людина довго на щось очікує, прикладає багато зусиль, і нічого не виходить, то часом починає вагатися, чи на правильному вона шляху, чи справді потрібно їй те, до чого вона крокує. Так і старий сліпець мимоволі починав вагатися, чи справді він хоче поглянути на світ, чи варте воно його страждань. Звичайно, що він вірив і постійно собі повторяв, що все це варте того, щоб подивитись на світ на останок, інакше сліпець втратив би свої життєві сили і сенс життя. Порвавши дві останні струни, старий зрозумів, що всі біди й нещастя варті того, щоб хоча б раз подивитись на світ. Діставши рецепт, схований в інструменті, сліпець пішов в міську аптеку, однак там йому сказали, що папір пустий, на ньому не було написано ні одного ієрогліфа. Він дуже сильно розчарувався, так що навіть декілька днів сидів під апеткою. Люди думали, що він збожеволів. Пролежавши довгий час на кані, старий з кожним днем ставив все слабшим і лише те, що він залишив юнака в селі, повернуло його до життя. Він повинен побачити юнака перед смертю і дати йому настанови. Старий сліпець не відкрив таємницю юнаку. Він сказав, що ліки не подіяли тільки через те, що він недостатньо старався, коли грав на *саньсяні*, і що треба порвати не тисячу струн, а тисячу двісті, і тільки тоді, можна буде знову стати зрячим.

Сюжетний рівень оповідання тісно пов'язаний з ідейно-філософським рівнем, так як автор виражає свої роздуми і втілює свої ідеї на прикладі історії про двох сліпців, тому не дивно, що ця історія містить ідейно-філософський підтекст. Не випадково в оповіданні «Життя як натягнута струна» головними героями постають сліпці, оповідачі різних історій. Автор розказує не про життя звичайних, здорових людей, а про життя людей з сенсорними вадами. Автор добре знає, що таке бути інвалідом, і кому як не йому розповісти про віру. Сліпці – це уособлення автора. На його долю випало немало горя, тому тема страждання і віри йому надзвичайно близька.

Відкриття правди було найбільшим розчаруванням для старого. В один момент зникло те, що примушувало жити старця і йти вперед. Всі струни його серця в мить обірвались, а його душа поникла в пустоті. Щоб зіграти мелодію серця, потрібно дві точки опори – ціль і прагнення, однак перша виявилась пустою. Для старого сліпця такий поворот подій був абсолютно несподіваним і водночас тяжким ударом долі. Все, до чого він йшов, в результаті виявилось просто вигадкою, виходить, що все його життя витрачено на марне, адже омріяної цілі він так і не досягнув, він не побачив світ на останок життя. Проте автор тим самим хоче сказати, що суть життя полягає не в тому, щоб досягнути цілі, а в тому, яким шляхом йти до цієї цілі. Віра і надія в те, що виконавши настанову вчителя, можна буде побачити світ, давали йому життєві сили йти вперед, живили його зсередини. Вони були тією основою його життя. Він бачив ціль і йшов до неї, і не важливо, що ця ціль була вигаданою, завдяки їй його життя було фонтаном енергії кожного дня.

Життя людини подібне до *саньсяня*, тільки, коли добре натягнуті струни, можна добре зіграти мелодію. Те, що примушувало його натягувати струни і приносило йому радість, змушувало його серце битись швидше і швидше. Старий сліпець зрозумів, чому його вчитель колись казав, що життя, мов *саньсянь*. Людині потрібна ціль, нехай навіть нереальна, інакше неможливо натягувати струни. Але розуміння того, що хотів сказати його вчитель, не повернуло йому колишньої радості у житті. Усвідомлення того, що все, до чого ти йшов, в одну мить просто щезло, хоча воно ніколи навіть не існувало, позбавило життя будь-якого змісту. Жити колишнім життям вже просто неможливо, розчарування все одно залишається розчаруванням, щоб не говорили і як не втішали б. Старий сліпець не сказав правду своєму учню, що аркуш паперу насправді пустий, що не існує жодного рецепту, так як розумів, що відкриття цієї таємниці може зруйнувати життя юнака, що саме цей пустий аркуш, схований у корпусі, може повернути молодого сліпця до життя. Сліпець навмисне збільшив кількість струн, оскільки добре знав, що як часто юнак не братиме в руки *саньсянь*, напевно не зможе їх всіх обірвати, таким чином, не дозволивши юнаку розчаруватись у житті. Він понадіявся, що його учень все життя гратиме тільки веселі мелодії і йому ніколи не прийдеється побачити пустий аркуш паперу.

Автор також зосереджує увагу на тому, що крім фізичного прозріння, важливо також прозріти духовно. Він говорить про те, як треба грати, а не заради чого, тільки граючи зі всіх сил, від усього серця, можна пізнати сенс життя, тільки тоді життя буде наповнене змістом. Звичайно, ми не можемо обійтись без віри. Віра слугує засобом, який стимулює нас до життя. Віра в те, що захований рецепт ліків у корпусі *саньсяня* може повернути зір і є тим стимулом

для молодого сліпця, що заставляє його серце битись і долати труднощі на життєвому шляху. Старий сліпець не став зрячим, але він прозрів духовно, зрозумів, що в житті головне – шлях до істини, а не сама істина, головне гідно прожити життя, саме тому він приховав правду від хлопця, щоб той також міг натягувати струни свого життя і вірити, що життя прекрасне, і навіть зі своїми радощами і нещастями воно може бути фонтаном енергії кожного дня.

Образний рівень оповідання знаходить своє вираження у таких образах, як образ *саньсяню*, образ пустого аркуша, також іншим важливим символом є радіоприймач. У центрі твору знаходиться образ *саньсяню*, так як це образ життя, а струни – це життєвий шлях. *Саньсянь* був не просто інструментом для сліпців, він був стержнем їхнього життя. Оскільки цей інструмент не тільки допомагав їм заробляти на життя, але й був тим джерелом духу, який живив їхнє серце і давав їм наснагу до життя. Автор в кінці оповідання ще раз наголошує, що не важливо, звідки сліпці прийшли і куди вони йдуть, головне, що кожний з них ніс в руках *саньсянь*, кожний тримав в руках свою ціль життя. У *саньсяні* ж була схована надія сліпців, здавалось би, це просто аркуш паперу, однак на ньому написано рецепт, як стати зрячим, тому він настільки дорогий для них. Пустий аркуш паперу – це не просто фантазія автора, тут захований глибинний зміст. Папір – це образ життєвої цілі, мети або ж мрії. Кожна людина в житті має якусь мету, мрію, і намагається якимось чином їх досягнути. Як бачимо, ціль або мрія виступають життєвим стимулом особистості. Цей листок змушував старого сліпця долати труднощі на життєвому шляху, а сама думка про аркуш з рецептом зігрівала серце старого, тому якщо б секрет був відкритий раніше, то життя сліпця не було б таким енергійним, воно втратило б свій сенс. Автор відкриває правду старому сліпцю, що не існує жодного рецепту, коли життя його вже майже прожите. Старий повернувся за молодим сліпцем у село саме у зимову пору року, а зима – це символ кінця життя.

Автор навмисне вдався до прийому мовчання. Принцип мовчання добре відомий у даосизмі, так як даоське вчення говорить, що вища мудрість захована у мовчанні. Той, що знає не говорить, а хто говорить, той не знає [Лобода 1993, 76]. Те, що аркуш пустий, не випадково. Пустота є даоським поняттям, яке означає не відсутність чогось, а лише те, що недоступне людському оку. Хоча ми не бачимо того, але можемо зрозуміти, що приховано під пустотою. В оповіданні «Життя як натягнута струна» пустота означає справжню мудрість, яка полягає у тому, що не важливо заради чого ти живеш, важливо як ти живеш. Всі біди і нещастя, дороги і гори по яких ходив старець, ось в чому полягала його радість життя. Старий сліпець не міг прочитати цього на аркуші, оскільки він повинен був сам зрозуміти цю істину.

Дія у творі відбувається не в місті, а у віддаленній сільській місцевості, де переплітається міф і реальність. В ній відображається синтез часових пластів, єднання минулого і сьогодення. Так, в оповіданні «Життя як натягнута струна» минуле і сьогодення виступають в образах старого і молодого сліпця, вони представляють два покоління, але між якими немає конфлікту. Об'єднує людей наявність ідеї, сенсу існування, мети, яка наповнює їх енергією. Крім традиційних музичних інструментів у сліпців є радіоприймач як символ прогресу і нового часу. Старий знав безліч книг, але купив радіо, щоб слухати нові мелодії та історії.

Всі образи у творі містять у собі філософський підтекст. Автор на прикладі цієї історії про двох сліпців розмірковує про життя, про його сенс, про цілі і мрії людини у житті, а найголовніше – про роль віри у ньому. Ши Тешен велику увагу приділяє змалюванню пейзажів саме так, як його бачать сліпці, акцент робиться не на зорове сприйняття, а на слух і відчуття. Автор пише про пекуче сонце, яке палило весь день, про стрекотіння цикад, описує звуки, які видавали тварини. Автор надає навмисну сповільненість деякими епізодами, створює ілюзію присутності. Кінцівка майже повністю ідентична початку, стиль викладу нагадує манеру виконання оповіді: «... Це було в глухому, пустельному місці, в царстві гірських вершин, де з бур'яну в будь-який момент міг вилетіти фазан, вискочити дикий кролик, лисиця або інший дикий звір, а в небі ширяли яструби і орли» [8]. А останні фрази залишають враження, що історія ще, можливо, не закінчена: «У горах, покритих сірим туманом, йшли два сліпці – старий і молодий. Не важливо, звідки вони прийшли, і куди прямували, не має значення, ким вони були ... » [8]. Таке оформлення оповіді, використання традиційного музичного інструменту в якості головного образу є тими елементами, що стосуються «літератури пошуку коріння».

В оповіданні «Життя як натягнута струна» віра виступає основою людського існування. Вона є станом людини, охопленої вищим інтересом, це реалізація вищого духовного прагнення, яке завжди вище самої людини. Віра формує життєві цінності сліпців, тим самим впливає на їх духовне становлення у житті. Віра визначає ціль життя героїв, не важливо чи буде досягнута ціль чи ні, головне, на думку автора, це шлях до неї. Адже, як стверджується в оповіданні, саме ціль і віра в правильність цієї цілі натягують струни людського серця, і «лише якщо туго натягнуті струни, можна гарно зіграти» мелодію свого життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ивановская О.В. Вера как феномен культуры. - Автореф. дисс. на соиск. уч. степ д.ф.н. Волгоград, 2012.
2. Лобода Е.Б. Даосизм: история возникновения и развитие / Е.Б.Лобода. – М.: Сагтва, 1993. – 196 с.
3. Можейко, М.А. Вера / М.А. Можейко, Н.С. Щекин / Новейший философский словарь. М: Книжный дом, 2003. – 1280 с.
4. Хузиятова Н. К. Становление и развитие модернизма в современной китайской литературе / Н. К. Хузиятова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lib.csu.ru/vch/137/023.pdf>. – Дата доступа: 02. 04. 2011.
5. 史铁生 三卷本文集 命若琴弦 [<http://www.tianyabook.com/xiandai/shitisheng/sanjuanben/2/002.htm>]

Стаття надійшла до редакції 22.04.2013.

Тершовчин Р.Т., студ.,
Институт филологии КНУимени Тараса Шевченко

Концепция веры в рассказе Ши Тешэна «Жизнь как натянутая струна»

Статья посвящена анализу понятия «вера» в рассказе Ши Тешэна «Жизнь как натянутая струна». Освещается понимание веры с точки зрения самого писателя. Основное внимание сосредоточено на том, какую роль играет вера в жизни героев.

Ключевые слова: вера, жизнь, цель, слепые, сансянь, ценности.

Teršovchyn R., stud.,
Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Concept of belief in the story “Life on a string” by Shi Tiesheng

The article analyzes the concept of “belief” in the story “Life on a string” by Shi Tiesheng. The author’s understanding of “belief” is elucidated. The main attention is focused on the role of belief in the character’s lives.

Keywords: belief, life, purpose, blind men, sanxian, values.